

Wymagania edukacyjne przedmiotu *Podstawy przedsiębiorczości*

W planie ujęte są treści, których realizacja nie jest zawarta w podstawie programowej – zaznaczone zostały kursywą np. *motywy działania człowieka*. Mogą służyć poszerzeniu wiadomości i umiejętności podczas pracy z uczniem zdolnym .

Temat (rozumiany jako lekcja)	Wymagania na ocenę dopuszczającą Uczeń:	Wymagania na ocenę dostateczną Uczeń:	Wymagania na ocenę dobrą Uczeń:	Wymagania na ocenę bardzo dobrą Uczeń:	Wymagania na ocenę celującą Uczeń opanował wymagania na ocenę bardzo dobrą, a ponadto:
1. Człowiek – istota przedsiębiorcza					
1.1. Psychologiczne podstawy przedsiębiorczości	<ul style="list-style-type: none"> – zna pojęcie osobowości i człowieka – wymienia potrzeby człowieka, <i>motywy i uczucia</i> – wymienia cechy osoby przedsiębiorczej – <i>wie, co to jest temperament</i> – zna hierarchię potrzeb Masłowa – <i>wie, co oznacza analiza cech własnej osobowości</i> 	<ul style="list-style-type: none"> – określa cechy osobowości – określa potrzeby człowieka w odpowiedniej kolejności – podaje przykłady różnych potrzeb człowieka – określa własne mocne i słabe strony – podaje typowe przykłady cech osobowości 	<ul style="list-style-type: none"> – <i>podaje przykłady uczuć o różnym charakterze</i> – <i>określa rodzaje motywów</i> – <i>przedstawia czynniki wpływające na motywacje działań</i> – określa i przyporządkowuje rodzaje potrzeb do konkretnej sytuacji – wyróżnia i ocenia słabe i mocne strony własnej osobowości 	<ul style="list-style-type: none"> – <i>określa wpływ uczuć i emocji na człowieka i jego działanie</i> – przedstawi a cechy instrumentalne i kierunkowe osobowości – przedstawia cechy osobowości i ich znaczenie dla rozwoju człowieka – <i>ocenia i rozróżnia motywy podejmowanych działań</i> – rozpoznaje mocne i słabe strony własnej osobowości; odnosi je do cech osoby przedsiębiorczej 	<ul style="list-style-type: none"> – dostrzega różnice między typami osobowości ludzi – <i>ocenia zachowanie ludzi o różnych typach temperamentu</i> – samodzielnie przeprowadza ocenę metodą analizy SWOT – interpretuje otrzymane dane i ocenia ich przydatność

1.2. Zachowanie się człowieka w sytuacjach trudnych	<ul style="list-style-type: none"> – wie co oznacza frustracja i stres – wymienia objawy stresu 	<ul style="list-style-type: none"> – określa przyczyny frustracji – potrafi podać źródła stresu 	<ul style="list-style-type: none"> – prezentuje sposoby techniki rozładowania stresu 	<ul style="list-style-type: none"> – przedstawia mechanizmy obronne jakie wyzwała w człowieku frustracja 	
1.3. Postawy sprzyjające przedsiębiorczości	<ul style="list-style-type: none"> – zna pojęcie postawy człowieka, jego zachowania – potrafi określić kto jest asertywny, uległy czy agresywny 	<ul style="list-style-type: none"> – wymienia typy zachowań: agresywnych, uległych i asertywnych – wymienia cechy osoby przedsiębiorczej 	<ul style="list-style-type: none"> – podaje i rozróżnia typowe przykłady zachowań człowieka – wskazuje pożądane postawy człowieka 	<ul style="list-style-type: none"> – rozpoznaje i rozróżnia zachowania asertywne, uległe i agresywne oraz odnosi je do cech osoby przedsiębiorczej 	<ul style="list-style-type: none"> – wskazuje pożądane postawy człowieka – prezentuje i ocenia postawy człowieka asertywnego i przedsiębiorczego z własnego rynku lokalnego
1.4. Role społeczne	<ul style="list-style-type: none"> – zna definicje grupy – wymienia rodzaje grup – wie, co to jest grupa społeczna 	<ul style="list-style-type: none"> – określa rodzaje grup – rozumie podział grup społecznych wg kryteriów 	<ul style="list-style-type: none"> – przedstawia cechy grupy społecznej – potrafi rozróżnić grupy wg kryteriów – charakteryzuje swoje role społeczne i typowe dla nich zachowania 	<ul style="list-style-type: none"> – sprawnie określa różne rodzaje grup społecznych – prezentuje role społeczne człowieka – przedstawia przykłady ról społecznych – określa znaczenie ról w życiu człowieka 	<ul style="list-style-type: none"> – określa rodzaje grup – samodzielnie wyznacza sobie cele i zadania do realizacji
1.5. Planowanie działań	<ul style="list-style-type: none"> – wie, co oznacza planowanie i organizowanie 	<ul style="list-style-type: none"> – określa role planowania i organizowania 	<ul style="list-style-type: none"> – potrafi planować i organizować własne działania 	<ul style="list-style-type: none"> – zna korzyści wynikające z planowania własnych działań i inwestowania w siebie 	<ul style="list-style-type: none"> – samodzielnie przeprowadza działania wymagające planowania i organizowania oraz ponosi za nie odpowiedzialność
1.6. Zasady pracy zespołowej	<ul style="list-style-type: none"> – wie co oznacza zintegrowanie grupy – wymienia fazy rozwoju grupy – zna cechy dobrej 	<ul style="list-style-type: none"> – określa fazy rozwoju grupy – wymienia cechy dobrego lidera 	<ul style="list-style-type: none"> – omawia cechy dobrego kierownika zespołu – omawia zasady pracy zespołowej i 	<ul style="list-style-type: none"> – prezentuje cechy lidera i podaje przykłady dobrych praktyk – samodzielnie kieruje zespołem podczas prac 	<ul style="list-style-type: none"> – jest inicjatorem projektów i prac zespołowych w środowisku lokalnym i poza nim

	grupy		wyjaśnia, na czym polega rola lidera w zespole	zespołowych – stara się dbać o własny wizerunek jako lidera – przedstawia drogę jaką dochodzi się własnych praw w roli członka zespołu	– realizuje i prezentuje efekty projektów badawczych zespołu
1.7. Podejmowanie decyzji	– zna prawidłowości podejmowania decyzji – wymienia typowe rodzaje decyzji	– rozumie znaczenie podejmowanych decyzji – określa zasady ważne w procesie podejmowania decyzji	– przedstawia i określa typy decyzji wg różnych kryteriów – charakteryzuje przebieg procesu decyzyjnego	– ocenia skutki własnych decyzji i działań – przedstawia etapy i bariery procesów decyzyjnych	– podejmuje racjonalne decyzje, opierając się na posiadanych informacjach
1.8. Rozwiązywanie konfliktów	– zna pojęcie konfliktów – wymienia rodzaje konfliktów	– określa cechy konfliktów – przedstawia sposoby rozwiązywania konfliktów – podaje typowe przykłady praktycznych rozwiązań konfliktu	– przeprowadza proste negocjacje personalne – charakteryzuje mediacje, negocjacje i arbitraż	– identyfikuje i analizuje konflikty w zespole i proponuje metody ich rozwiązania – bierze aktywny udział w negocjacjach	– podejmuje się roli mediatora przy próbie rozwiązania konfliktu – przedstawia role arbitrażu w różnych dziedzinach życia gospodarczego

<p>1.9. Komunikacja interpersonalna</p>	<ul style="list-style-type: none"> - zna schemat procesu komunikacji - potrafi podać rodzaje komunikacji i proste przykłady - wymienia rodzaje komunikacji niewerbalnej - potrafi podać rodzaje postaw ciała, gestów - zna pojęcie komunikacji niewerbalnej 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia proces komunikacji - określa i podaje proste przykłady barier w komunikacji werbalnej - wyjaśnia proces komunikacji - określa i podaje proste przykłady barier w komunikacji niewerbalnej 	<ul style="list-style-type: none"> - przedstawia przykłady komunikatów werbalnych - określa na czym polega debata i dyskusja - przedstawia przykłady komunikatów niewerbalnych - przedstawia rolę komunikacji niewerbalnej w postrzeganiu człowieka 	<ul style="list-style-type: none"> - przeprowadza dyskusje, debatę - organizuje i ocenia przebieg dyskusji - przedstawia znaczenie skutecznego komunikowania się - stosuje zasady komunikacji niewerbalnej - przedstawia znaczenie Internetu w komunikacji niewerbalnej 	<ul style="list-style-type: none"> - aktywnie uczestniczy w dyskusji na forum klasy, szkoły - doskonali umiejętności prowadzenia dyskusji - doskonali umiejętności komunikacyjne - stosuje różne formy komunikacji niewerbalnej w celu autoprezentacji
<p>1.10. Reklama</p>	<ul style="list-style-type: none"> - wymienia funkcje reklamy - zna pojęcie reklamy 	<ul style="list-style-type: none"> - określa funkcje reklamy - rozróżnia rodzaje reklam - wymienia rodzaje aktów prawnych obowiązujących przy tworzeniu reklam 	<ul style="list-style-type: none"> - zna wpływ reklamy na konsumentów - podaje typowe przykłady oddziaływań reklam na człowieka - zna wpływ reklamy na konsumentów i podaje typowe przykłady 	<ul style="list-style-type: none"> - samodzielnie przygotowuje projekt reklamy - wskazuje pozytywne i negatywne przykłady wpływu reklamy na konsumentów 	<ul style="list-style-type: none"> - przygotowuje przedsięwzięcie lokalne wykorzystując różne formy reklamy - analizuje i ocenia przykładowo rodzaje reklam pod kątem regulacji prawnych

1.11. Ochrona konsumenta	<ul style="list-style-type: none"> – zna pojęcie konsumenta – zna prawa konsumenta – wie, co oznacza rękojmia, gwarancja, niezgodność towaru z umową – wymienia podstawowe instytucje ochrony praw konsumenta reklamy 	<ul style="list-style-type: none"> – rozróżnia prawa konsumenta – wie, co to jest reklamacja – podaje przykłady instytucji ochrony praw konsumenta – rozróżnia symbole, nazwy instytucji ochrony praw człowieka 	<ul style="list-style-type: none"> – przedstawia ustawy regulujące praw konsumenta – wypełnia druk reklamacyjny – prezentuje instytucje ochrony praw konsumenta w najbliższym otoczeniu 	<ul style="list-style-type: none"> – przedstawia zasady składania reklamacji w przypadku niezgodności towaru z umową – samodzielnie przygotowuje reklamacje i niezbędne oświadczenia - samodzielnie określa rolę instytucji ochrony konsumenta, zasady zgłaszania praw 	<ul style="list-style-type: none"> – przedstawia możliwości dochodzenia własnych praw oraz proponuje instytucje do tego powołane
1.12. Metoda projektów	<ul style="list-style-type: none"> – wie na czym polega metoda projektu – wypełnia karty pracy 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia zasady tworzenia metody projektu 	<ul style="list-style-type: none"> – omawia etapy realizacji projektu oraz planuje działania zmierzające do jego realizacji 	<ul style="list-style-type: none"> – samodzielnie przygotowuje projekt – organizuje zespół do realizacji pomysłu projektu lub przedsięwzięcia – jest liderem i pomysłodawcą projektów 	<ul style="list-style-type: none"> – wykonuje i prezentuje własny projekt badawczy lub przedsięwzięcia – <i>wyjaśnia potrzebę i zasady realizacji zadań metodą projektu</i>
1.13. Powtórzenie wiadomości /sprawdzian	<ul style="list-style-type: none"> – spełnia powyższe wymagania konieczne 	<ul style="list-style-type: none"> – spełnia powyższe wymagania podstawowe 	<ul style="list-style-type: none"> – spełnia powyższe wymagania rozszerzające 	<ul style="list-style-type: none"> – spełnia powyższe wymagania dopełniające 	<ul style="list-style-type: none"> – spełnia powyższe wymagania wykraczające
2. Gospodarka rynkowa					
2.1. Zasady gospodarowania	<ul style="list-style-type: none"> – wymienia czynniki wytwórcze: praca, kapitał, ziemia, informacja i przedsiębiorczość 	<ul style="list-style-type: none"> – charakteryzuje czynniki wytwórcze: praca, kapitał, ziemia, informacja i przedsiębiorczość 	<ul style="list-style-type: none"> – rozróżnia czynniki wytwórcze – <i>opisuje proces gospodarowania</i> 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie czynników wytwórczych w różnych dziedzinach gospodarki 	

	– wymienia podmioty gospodarowania	– określa cele gospodarowania i podaje proste przykłady z różnych dziedzin – wyjaśnia zasady gospodarowania			
2.2. Cechy i rodzaje rynków	– wymienia podstawowe cechy, rodzaje oraz funkcje rynków – zna pojęcie rynku – zna pojęcie gospodarce naturalnej i towarowej – wymienia cechy gospodarce rynkowej i socjalistycznej – zna typy gospodarek – na pojęcie transformacji gospodarczej	– przyporządkowuje rodzaje rynków do przedmiotu transakcji – podaje proste przykłady przedmiotu transakcji różnych rynków – określa istotę mechanizmu rynkowego – rozróżnia rodzaje gospodarek – rozumie zasady funkcjonowania gospodarek	– określa konkurencję – przedstawia rodzaje konkurencji – charakteryzuje rodzaje rynków podając szczegółowo przedmioty transakcji – charakteryzuje cechy gospodarce rynkowej i socjalistycznej	– określa rodzaje konkurencji na praktycznych przykładach – określa różnicę pomiędzy gospodarce rynkową i innymi typami gospodarek – podaje przykłady krajów o różnych typach gospodarek	– wykazuje korzyści i zagrożenia związane z konkurencją i monopolem – prezentuje przebieg transformacji gospodarczej na przykładzie Polski – odnosi się do przykładów przebiegu transformacji innych krajów – uzasadnia znaczenie własności prywatnej, systemu cen i konkurencji w gospodarce rynkowej
2.3. Czynniki warunkujące popyt	– zna pojęcie popytu – umie określić dobra komplementarne i substytucyjne	– wyjaśnia prawo popytu – wymienia czynniki wpływające na popyt	– charakteryzuje czynniki wpływające na popyt – określa elastyczność cenową popytu	– wyznacza i prezentuje na dowolnym przykładzie krzywe popytu – wyznacza i prezentuje wykresy elastyczności cenowej popytu	– prezentuje zmiany popytu związane z zachowaniem konsumentów
2.4. Czynniki warunkujące podaż	– zna pojęcie podaży	– wyjaśnia prawo podaży – wymienia czynniki	– charakteryzuje czynniki wpływające na podaż	– wyznacza i prezentuje na dowolnym przykładzie krzywe	– ocenia znaczenie czynników wpływających na

		wpływające na podaż		<p>podaż</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyznacza i analizuje krzywe elastyczności cenowej podaży 	<p>podaż na dowolnych przykładach</p>
2.5. Równowaga rynkowa	<ul style="list-style-type: none"> – umie określić pojęcie ceny równowagi, – zna pojęcie równowagi rynkowej – zna funkcje ceny 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia prawo popytu i podaży – wskazuje punkt równowagi rynkowej – przedstawia mechanizm rynkowy 	<ul style="list-style-type: none"> – wyznacza punkt równowagi rynkowej na prostych przykładach – określa nadwyżkę popytu i podaży na wykresach 	<ul style="list-style-type: none"> – określa relacje między popytem a podażą – wyznacza i prezentuje na dowolnym przykładzie krzywe popytu, podaży oraz wskazuje cenę równowagi rynkowej 	<ul style="list-style-type: none"> – prezentuje graficzny schemat równowagi rynkowej na dowolnym przykładzie – <i>uzasadnia znaczenie systemu cen w gospodarce rynkowej</i>
2.6. Obieg okrężny pieniądza w gospodarce rynkowej	<ul style="list-style-type: none"> – wymienia podmioty biorące udział w obiegu pieniądza w gospodarce 	<ul style="list-style-type: none"> – określa podmioty biorące udział w obiegu pieniądza w gospodarce 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia obieg pieniądza na prostych przykładach praktycznych 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia okrężny obieg pieniądza w gospodarce rynkowej 	
2.7. Transformacja gospodarki Polski po 1989 roku	<ul style="list-style-type: none"> – wie, kiedy miała miejsce transformacja gospodarki Polski 	<ul style="list-style-type: none"> – wie, na czym polega transformacja gospodarki Polski po 1989 r. 	<ul style="list-style-type: none"> – podaje skutki transformacji gospodarczej 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie przemian gospodarczych dla Polski 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie przemian gospodarczych dla Polski i innych krajów, które je przeszły
2.8. Powtórzenie wiadomości /sprawdzian	<ul style="list-style-type: none"> – spełnia powyższe wymagania konieczne 	<ul style="list-style-type: none"> – spełnia powyższe wymagania podstawowe 	<ul style="list-style-type: none"> – spełnia powyższe wymagania rozszerzające 	<ul style="list-style-type: none"> – spełnia powyższe wymagania dopełniające 	<ul style="list-style-type: none"> – spełnia powyższe wymagania wykraczające
3. Instytucje gospodarki rynkowej					
3.1. Rola pieniądza w gospodarce	<ul style="list-style-type: none"> – zna pojęcie pieniądza – wymienia cechy pieniądza – wymienia formy pieniądza i podaje jego zabezpieczenia 	<ul style="list-style-type: none"> – określa formy i wymienia funkcje pieniądza – wymienia zabezpieczenia pieniądza 	<ul style="list-style-type: none"> – charakteryzuje i rozróżnia funkcje pieniądza – przedstawia historie pieniądza – prezentuje na dowolnym przykładzie zabezpieczenia 	<ul style="list-style-type: none"> – podaje przykłady funkcji pieniądza 	<ul style="list-style-type: none"> – <i>ocenia ważność pieniądza w gospodarce</i> – <i>przedstawia właściwości pieniądza</i> – <i>omawia historię pieniądza</i>

			pieniądza		
3.2. Funkcje banku centralnego	– zna definicje Narodowego Banku Polskiego oraz określa skrót NBP	– wymienia funkcje banku centralnego	– rozróżnia funkcje banku centralnego – przedstawia typowe przykłady zadań banku centralnego	– określa rolę Rady Polityki Pieniężnej	
3.3. Zasady funkcjonowania banków	– wymienia zasady funkcjonowania banków	– określa funkcje banków komercyjnych – rozróżnia zasady funkcjonowania banków	– wskazuje korzystne oferty banków	– proponuje przykłady banków działających na rynku	– <i>omawia powstawanie i rozwój banków</i>
3.4. Usługi bankowe	– umie określić rodzaje usług bankowych dla ludności – zna pojęcie kredytu – wymienia rodzaje kredytów	– wskazuje korzystne oferty banków – charakteryzuje rodzaje kredytów – podaje koszty kredytu oraz zyski banku	– oblicza procent od lokaty – oblicza wysokość podatku „Belki” – oblicza procent od kredytu – porównuje i ocenia oferty kredytowe banków	– oblicza przewidywany zysk z przykładowej inwestycji kapitałowej w krótkim i długim okresie – ocenia możliwość spłaty zaciągniętego kredytu przy określonym dochodzie – oblicza przewidywany zysk z przykładowej inwestycji kapitałowej w krótkim i długim okresie	– analizuje i ocenia ryzyko inwestowania na przykładzie lokat – dokonuje wyboru najkorzystniejszej oferty lokaty i <i>konta osobistego</i> – <i>przedstawia usługi bankowe dla przedsiębiorstw</i> – analizuje i ocenia ryzyko inwestowania na lokatach – <i>podaje czynniki wpływająca na wysokości rat kredytu</i>
3.5. Giełdy i rynek papierów wartościowych	– zna pojęcie GPW – wymienia podstawowe pojęcia związane z GPW – zna rodzaje papierów wartościowych	– określa pojęcia związane z GPW – określa rodzaje papierów wartościowych	– zna mechanizm transakcji giełdowej – rozróżnia rynek głównego, rynek NewConnect i rynek Catalyst	– wyjaśnia mechanizm funkcjonowania giełdy papierów wartościowych na przykładzie Giełdy Papierów Wartościowych w	– <i>opisuje przebieg informacji podczas transakcji giełdowych</i> – <i>zna formy inwestowania na giełdzie</i>

			– wskazuje różnicę między różnymi rodzajami papierów wartościowych	Warszawie – proponuje inwestycje w papiery wartościowe	– analizuje i ocenia ryzyko inwestowania w papiery wartościowe
3.6. Wskaźniki giełdowe	– wymienia podstawowe wskaźniki giełdowe	– określa podstawowe wskaźniki giełdowe	– rozróżnia podstawowe wskaźniki giełdowe	– wyjaśnia znaczenie wskaźników giełdowych w podejmowaniu decyzji dotyczących inwestowania na giełdzie	– analizuje i ocenia ryzyko inwestowania na giełdzie
3.7. Zasady inwestowania	– wymienia rodzaje inwestycji	– określa cechy inwestycji – określa możliwe ryzyko inwestycji	– charakteryzuje i rozróżnia formy inwestycji	– prezentuje najefektywniejsze formy inwestowania kapitałów	– prezentuje najefektywniejsze formy inwestowania kapitałów na przykładach rynku lokalnego
3.8. Fundusze inwestycyjne	– wymienia rodzaje funduszy inwestycyjnych – zna poza bankowe instytucje finansowe	– określa rodzaje funduszy inwestycyjnych	– wskazuje korzystne oferty funduszy inwestycyjnych	– wyjaśnia różnicę między różnymi rodzajami funduszy inwestycyjnych	– analizuje i ocenia ryzyko inwestowania w fundusze inwestycyjne
3.9. Rynek ubezpieczeń	– zna zadanie firm ubezpieczeniowych – wymienia rodzaje ubezpieczeń	– określa rodzaje ubezpieczeń – rozróżnia ubezpieczenia obowiązkowe i dobrowolne	– wskazuje korzystne oferty firm ubezpieczeniowych i funduszy emerytalnych	– charakteryzuje system emerytalny w Polsce i wskazuje związek pomiędzy swoją przyszłą aktywnością zawodową, a wysokością emerytury	– <i>wyjaśnia konieczność istnienia ubezpieczeń</i> – <i>uzasadnia konieczność swojego przyszłego udziału w systemie emerytalnym</i>
3.10. Powtórzenie wiadomości/ sprawdzian	– spełnia powyższe wymagania konieczne	– spełnia powyższe wymagania podstawowe	– spełnia powyższe wymagania rozszerzające	– spełnia powyższe wymagania dopełniające	– spełnia powyższe wymagania wykraczające
4. Państwo w gospodarce rynkowej					
4.1. Rola i funkcje państwa w gospodarce rynkowej	– wymienia funkcje państwa – określa funkcje wewnętrzne i zewnętrzne	– charakteryzuje ekonomiczne funkcje państwa – określa korupcje i jej	– charakteryzuje narzędzia polityki pieniężnej – przedstawia ustawy	– przedstawia ustawy regulujące kwestię korupcji	– <i>ocenia koncepcje roli państwa w gospodarce</i>

	państwa	rodzaje	regulujące kwestię korupcji		
4.2. Wpływ państwa na gospodarkę	<ul style="list-style-type: none"> – wymienia instytucje państwowe wpływające na życie gospodarcze – wie co oznaczają dotacje i inwestycje państwa 	<ul style="list-style-type: none"> – określa politykę walutową, pieniężną i budżetową 	<ul style="list-style-type: none"> – wpływ kursu waluty na gospodarkę i handel zagraniczny 	<ul style="list-style-type: none"> – przedstawia przyczyny i narzędzia oddziaływania państwa na gospodarkę – rozróżnia politykę walutową, pieniężną i budżetową oraz podaje przykłady typowych działań państwa w tym zakresie 	<ul style="list-style-type: none"> – ocenia zakres interwencjonizmu państwowego w gospodarce rynkowej
4.3. Budżet państwa	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia pojęcie budżetu państwa – wie, kto uchwała budżet państwa – wyjaśnia pojęcie zasady budżetowe – wymienia zasady budżetowe – wymienia rodzaje podatków – umie podzielić podatki wg kryteriów – zna pojęcie budżetu samorządu 	<ul style="list-style-type: none"> – wymienia źródła dochodów i rodzaje wydatków państwa – wyjaśnia, co oznacza deficyt budżetowy i dług publiczny – określa zasady budżetowe – charakteryzuje podatki – wyjaśnia określenia PIT i CIT – zna stawki podatku VAT – określa podstawowe dochody budżetu samorządów 	<ul style="list-style-type: none"> – określa i rozróżnia funkcje budżetu państwa – przedstawia i uzasadnia politykę budżetową państwa – charakteryzuje rodzaje podatków w Polsce – wymienia i charakteryzuje źródła dochodów samorządów 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia wpływ deficytu budżetowego i długu publicznego na gospodarkę – na bieżąco zbiera informacji dotyczące budżetu państwa – ocenia funkcjonowanie zasad budżetowych w Polsce – przedstawia aktualne skale podatkowe – zna zasady wyliczania podatku dochodowego od osób fizycznych – zna aktualne zestawienia budżetu samorządu terytorialnego 	<ul style="list-style-type: none"> – prezentuje i ocenia aktualne zestawienia dochodów i wydatków państwa – proponuje i wylicza wymienia podatek dochodowy od osób prawnych – ocenia samodzielność finansową samorządów gminy, powiatu na konkretnym przykładzie
4.4. Wahania koniunkturalne i inflacja	<ul style="list-style-type: none"> – zna pojęcie i rodzaje inflacji 	<ul style="list-style-type: none"> – charakteryzuje zjawiska recesji i 	<ul style="list-style-type: none"> – charakteryzuje wpływ inflacji na 	<ul style="list-style-type: none"> – przedstawia przyczyny i skutki wahań 	<ul style="list-style-type: none"> – przedstawia wpływ inflacji na gospodarkę

	– zna cykl koniunkturalny i jego fazy – zna stopę inflacja	dobrej koniunktury w gospodarce –wymienia przyczyny powstanie inflacji	gospodarkę – wylicz stopę inflacji – charakteryzuje przyczyny inflacji	koniunkturalnych – analizuje i ocenia wykresy inflacji	
4.5. Wzrost gospodarczy i jego mierniki	– wymienia wskaźniki gospodarcze – podaje wartości podstawowych wskaźników gospodarczych	– charakteryzuje wskaźniki gospodarcze	– analizuje wykresy różnych wskaźników gospodarczych	– ocenia sytuację państwa na podstawie mierników	– <i>omawia czynniki wzrostu gospodarczego</i> – <i>wymienia granice wzrostu gospodarczego</i> – <i>przedstawia związki przyczynowo-skutkowe pomiędzy czynnikami a barierami wzrostu gospodarczego</i>
4.6. Centra gospodarcze i finansowe świata	– zna największe centra finansowe i gospodarki świata	– przedstawia znane giełdy światowe	– wskazuje największe centra finansowe i gospodarcze na świecie	– <i>wymienia największe organizacje gospodarcze na świecie</i>	
4.7. Współczesne zmiany w gospodarce świata i Polski	– zna największe centra finansowe i gospodarki świata – wie, co to jest międzynarodowy podział pracy	– zna największe centra finansowe i gospodarki świata – określa formy powiązań gospodarczych	– wyszukuje informacje o aktualnych tendencjach i zmianach w gospodarce świata i Polski	– <i>zna problemy ekonomiczne współczesnego świata</i>	– <i>omawia powiązania gospodarcze we współczesnym świecie</i> – <i>zna genezę i zasady funkcjonowania Unii Europejskiej</i>
4.8. Globalizacja gospodarki	– zna pojęcie i przejawy globalizacji	– rozumie znaczenie globalizacji	– przedstawia problemy ekonomiczne współczesnego świata	– <i>zna zagrożenia i korzyści wynikające z globalizacji</i> – podaje przykłady oddziaływania globalizacji na poziom życia i model konsumpcji	– ocenia wpływ globalizacji na gospodarkę świata i Polski
4.9. Powtórzenie	– spełnia powyższe	– spełnia powyższe	– spełnia powyższe	– spełnia powyższe	– spełnia powyższe

wiadomości/ sprawdzian	wymagania konieczne	wymagania podstawowe	wymagania rozszerzające	wymagania dopełniające	wymagania wykraczające
5. Przedsiębiorstwo					
5.1. Otoczenie przedsiębiorstwa	<ul style="list-style-type: none"> – wie co oznacza pojęcie przedsiębiorstwo – wymienia elementy otoczenia bliższego i dalszego przedsiębiorstwa – wymienia podmioty otoczenia, w którym działa przedsiębiorstwo 	<ul style="list-style-type: none"> – charakteryzuje otoczenie, w którym działa przedsiębiorstwo – przedstawia schematycznie otoczenie podmiotu 	<ul style="list-style-type: none"> – określa otoczenia rynkowe przedsiębiorstwa na typowym przykładzie 	<ul style="list-style-type: none"> – samodzielnie wybiera i przedstawia otoczenia rynkowe przedsiębiorstwa działającego na rynku lokalnym 	<ul style="list-style-type: none"> – wykonuje i prezentuje własny projekt badawczy związany z otoczeniem rynkowym wybranego przedsiębiorstwa rynku lokalnego
5.2. Cele działania przedsiębiorstwa	<ul style="list-style-type: none"> – zna cele działania przedsiębiorstwa – wymienia cechy i rodzaje przedsiębiorstw według określonych kryteriów – wymienia rodzaje kosztów związanych z działalnością przedsiębiorstwa 	<ul style="list-style-type: none"> – zna sposoby realizacji celów przedsiębiorstwa – określa podział kosztów – rozumie potrzebę realizacji celów przedsiębiorstwa 	<ul style="list-style-type: none"> – dokonuje wyliczeń kosztów i określa przychody 	<ul style="list-style-type: none"> – sporządza na dowolnym przykładzie uproszczony rachunek zysków i strat 	<ul style="list-style-type: none"> – <i>wyjaśnia różnicę między zyskiem, utargiem i przychodem</i>
5.3. Biznesplan własnego przedsiębiorstwa	<ul style="list-style-type: none"> – zna zasady opracowania biznesplanu – zna pojęcie biznesplanu 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia funkcje biznesplanu – określa pomysł na biznes – wymienia większość elementów biznesplanu 	<ul style="list-style-type: none"> – wylicza próg rentowności na typowym przykładzie – przedstawia zasady opracowania biznesplanu 	<ul style="list-style-type: none"> – sporządza projekt działalności własnego przedsiębiorstwa oparty na biznesplanie – uzasadnia celowość tworzenia biznesplanu 	<ul style="list-style-type: none"> – ocenia efektywność prowadzonej działalności na podstawie podanych wskaźników finansowych oraz innych czynników
5.4. Formy prawno-organizacyjne przedsiębiorstwa	<ul style="list-style-type: none"> – wymienia i rozróżnia podstawowe formy prawno-organizacyjne przedsiębiorstwa 	<ul style="list-style-type: none"> – rozróżnia podstawowe formy prawno-organizacyjne przedsiębiorstwa 	<ul style="list-style-type: none"> – odróżnia przedsiębiorstwa posiadające osobowość prawną i 	<ul style="list-style-type: none"> – dokonuje wyboru odpowiedniej formy prawno-organizacyjnej przedsiębiorstwa do 	

	<ul style="list-style-type: none"> – wymienia spółek – wymienia rodzaje przedsiębiorstw wg kryteriów – zna pojęcie osobowości prawnej 	<ul style="list-style-type: none"> – porównuje rodzaje spółek – charakteryzuje wybrane spółki 	<ul style="list-style-type: none"> uzasadnia wybór – charakteryzuje wszystkie rodzaje przedsiębiorstw 	<ul style="list-style-type: none"> planowanej działalności gospodarczej – prezentuje wady i zalety różnych form prawno-organizacyjnych 	
5.5. Podejmowanie działalności gospodarczej	<ul style="list-style-type: none"> – wymienia etapy związane z rejestracją działalności gospodarczej 	<ul style="list-style-type: none"> – określa procedury i wymagania związane z rejestracją działalności gospodarczej zależnie od rodzaju działalności i formy prawnej 	<ul style="list-style-type: none"> – zna źródła przepisów dotyczących działalności gospodarczej – przedstawia formy opodatkowania działalności – dokonuje wyboru formy działalności w PKD 	<ul style="list-style-type: none"> – wypełnia wybraną dokumentację związaną z rozpoczęciem działalności gospodarczej – dokonuje wyboru formy opodatkowania działalności zależnie od rodzaju działalności 	<ul style="list-style-type: none"> – <i>wyszukuje informacje konieczne do prowadzenia działalności gospodarczej</i>
5.6. Czynniki wpływające na sukces i niepowodzenie przedsiębiorstwa	<ul style="list-style-type: none"> – wymienia czynniki wewnętrzne i zewnętrzne 	<ul style="list-style-type: none"> – charakteryzuje czynniki wpływające na sukces i niepowodzenie przedsiębiorstwa 	<ul style="list-style-type: none"> – porównuje wpływ czynników wewnętrznych i zewnętrznych na sukces lub porażkę przedsiębiorstwa 	<ul style="list-style-type: none"> – analizuje wpływ czynników na działalność przedsiębiorstwa 	<ul style="list-style-type: none"> – ocenia wpływ czynników na działalność dowolnie wybranego przedsiębiorstwa
5.7. Etyka biznesu	<ul style="list-style-type: none"> – zna pojęcie etyki – określa pojęcie etyki zawodu i biznesu – podaje przykłady zachowań etycznych i nieetycznych wśród rówieśników i w środowisku szkolnym 	<ul style="list-style-type: none"> – charakteryzuje zachowania etyczne i nieetyczne w zakładzie pracy, biznesie krajowym 	<ul style="list-style-type: none"> – podaje przykłady zachowań etycznych i nieetycznych w różnych dziedzinach życia, biznesie międzynarodowym 	<ul style="list-style-type: none"> – analizuje przebieg kariery zawodowej osoby, która zgodnie z zasadami etyki odniosła sukces w życiu zawodowym 	<ul style="list-style-type: none"> – <i>wyjaśnia konieczność istnienia społecznej odpowiedzialności biznesu</i>
5.8. Powtórzenie wiadomości / sprawdzian	<ul style="list-style-type: none"> – spełnia powyższe wymagania konieczne 	<ul style="list-style-type: none"> – spełnia powyższe wymagania podstawowe 	<ul style="list-style-type: none"> – spełnia powyższe wymagania rozszerzające 	<ul style="list-style-type: none"> – spełnia powyższe wymagania dopełniające 	<ul style="list-style-type: none"> – spełnia powyższe wymagania wykraczające

6. Obywatel w gospodarce rynkowej					
6.1. Aktywność zawodowa	<ul style="list-style-type: none"> – zna pojęcie aktywności zawodowej – wymienia motywy podjęcia pracy 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia motywy aktywności zawodowej człowieka 	<ul style="list-style-type: none"> – <i>zna strukturę zawodową ludności Polski</i> – <i>omawia strukturę ludności Polski wg aktywności zawodowej</i> 	<ul style="list-style-type: none"> – określa jakie czynniki mają wpływ na wybór przyszłego zawodu 	<ul style="list-style-type: none"> – analizuje i ocenia zmiany na rynku pracy – <i>omawia zmiany na rynku pracy w Polsce i Europie</i> – <i>opisuje rolę związków zawodowych</i> – <i>określa typy osobowości zawodowej</i> – <i>ocenia skutki wyboru swojego przyszłego zawodu</i>
6.2. Rynek pracy	<ul style="list-style-type: none"> – zna definicję rynku pracy – wymienia elementy składowe rynku pracy 	<ul style="list-style-type: none"> – określa rynek pracy – omawia rolę pracy w gospodarce rynkowej – wymienia zawody najbardziej poszukiwane na rynku 	<ul style="list-style-type: none"> – przedstawia rynek pracy w Polsce i w Europie w danym okresie 	<ul style="list-style-type: none"> – przedstawia zmiany na rynku pracy w Polsce i w Europie – określa bariery na rynku pracy w Polsce 	<ul style="list-style-type: none"> – analizuje kierunek zmian <i>na rynku pracy</i>
6.3. Bezrobocie	<ul style="list-style-type: none"> – zna definicję bezrobocia i rodzaje – podaje stopę bezrobocia w danym okresie – charakteryzuje osobę bezrobotną 	<ul style="list-style-type: none"> – wyszukuje i podaje aktualne dane: poziom bezrobocia, kwotę minimalnego i przeciętnego wynagrodzenia w Polsce – określa sposoby walki z bezrobociem – określa przyczyny bezrobocia 	<ul style="list-style-type: none"> – określa przyczyny bezrobocia – oblicza stopę bezrobocia i zna ekonomiczne i społeczne skutki bezrobocia dla gospodarki 	<ul style="list-style-type: none"> – analizuje zmiany poziomu bezrobocia w danym okresie – prezentuje przykład wskaźnika poziomu bezrobocia na różnych przykładach – proponuje aktywne formy walki z bezrobociem 	<ul style="list-style-type: none"> – <i>ocenia przyczyny, skutki i strukturę bezrobocia w Polsce</i>
6.4. Metody poszukiwania pracy	<ul style="list-style-type: none"> – zna aktywne i pasywne metody poszukiwania pracy 	<ul style="list-style-type: none"> – określa metody poszukiwania pracy – przedstawi przykłady 	<ul style="list-style-type: none"> – wyszukuje oferty pracy, uwzględniając własne możliwości i 	<ul style="list-style-type: none"> – rozróżnia metody poszukiwania pracy i wybiera aktywne 	

	– wie gdzie należy poszukiwać ofert pracy	ofert pracy	predyspozycje	sposoby – analizuje własne możliwości znalezienia pracy na rynku lokalnym, regionalnym, krajowym i europejskim	
6.5. List motywacyjny i życiorys (CV)	– zna zasady sporządzania druków aplikacyjnych: CV i list motywacyjny oraz błędy popełniana podczas ich pisania	– sporządza przykładowe dokumenty aplikacyjne	– sporządza dokumenty aplikacyjne dotyczące konkretnej oferty pracy	– przedstawia zasady sporządzenia nietypowych życiorysów zawodowych i wykonuje je	– sporządza różne formy druków aplikacyjnych
6.6. Rozmowa kwalifikacyjna	– zna zasady przeprowadzania rozmowy kwalifikacyjnej – wie jak przygotować się do rozmowy z pracodawcą	– określa zasady autoprezentacji – zna i określa wskazówki ważne podczas rozmowy	– zwraca uwagę na błędy popełnianie podczas rozmowy kwalifikacyjnej	– przygotowuje się do rozmowy kwalifikacyjnej i uczestniczy w niej w warunkach symulowanych – uwzględnia podczas rozmowy teoretyczne wskazówki	– bierze udział analizuje i ocenia przebieg symulacyjnej rozmowy kwalifikacyjnej
6.7. Formy zatrudnienia	– określa rodzaje umów regulujących zatrudnienie – wie jakie elementy zawiera umowa – zna systemy płac	– charakteryzuje różne formy wynagrodzeń – wskazuje błędy w umowach – określa rodzaje wynagrodzeń	– proponuje formę umowy najbardziej korzystną dla pracownika w konkretnym przypadku – porównuje różne formy zatrudnienia	– porównuje prawa i obowiązki pracownika i pracodawcy wynikające z różnych form zatrudnienia – oblicza swoje wynagrodzenie brutto i netto	– przedstawia drogę jaką dochodzi się do własnych praw w roli pracownika
6.8. Obowiązki i prawa pracownika oraz pracodawcy	– zna prawa i obowiązki pracowników i pracodawcy	– charakteryzuje prawa i obowiązki pracowników i pracodawcy	– przedstawia prawa i obowiązki młodocianych, kobiet w ciąży	– interpretuje podstawowe przepisy Kodeksu Pracy, w tym obowiązki i uprawnienia pracownika i pracodawcy	– analizuje i ocenia prawa i obowiązki pracowników i pracodawcy w podanych problemowych

					sytuacjach
6.9. Mobbing w miejscu pracy	<ul style="list-style-type: none"> – wie, co to jest mobbing – podaje przykłady zachowań etycznych i nieetycznych w zakładzie pracy 	<ul style="list-style-type: none"> – określa przykłady zachowań etycznych i nieetycznych w zakładzie pracy – podaje przykłady mobbingu 	<ul style="list-style-type: none"> – przedstawia przyczyny zachowań nieetycznych w zakładzie pracy – określa cechy zarządzającego sprzyjające mobbingowi 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia zjawisko mobbingu w miejscu pracy oraz przedstawia sposoby przeciwdziałania 	
6.10. Deklaracja podatkowa PIT	<ul style="list-style-type: none"> – wie, gdzie można otrzymać druki deklaracji PIT – wie, jak wypełnić deklarację PIT – zna termin złożenia deklaracji 	<ul style="list-style-type: none"> – wypełnia podstawowe dane i wykonuje proste wyliczenia – wie, jakie informacje są niezbędne do wypełnienia deklaracji 	<ul style="list-style-type: none"> – rozróżnia rodzaje deklaracji – potrafi wybrać właściwe druki do rodzaju działalności i formy rozliczeń – wypełnia deklarację korzystając z dostępnych druków w wersji papierowej 	<ul style="list-style-type: none"> – wypełnia deklarację podatkową PIT, opierając się na przykładowych danych w wersji papierowej i komputerowej (płyty CD) 	<ul style="list-style-type: none"> – samodzielnie wypełnia deklaracje PIT w przypadku różnych przykładów odliczeń
6.11. Powtórzenie wiadomości/ sprawdzian	<ul style="list-style-type: none"> – spełnia powyższe wymagania konieczne 	<ul style="list-style-type: none"> – spełnia powyższe wymagania podstawowe 	<ul style="list-style-type: none"> – spełnia powyższe wymagania rozszerzające 	<ul style="list-style-type: none"> – spełnia powyższe wymagania dopełniające 	<ul style="list-style-type: none"> – spełnia powyższe wymagania wykraczające